

NEWSLETTER

institut
VÁCLAVA
KLAUSE

Editorial

Václav Klaus a kol. IVK:

Plán Leyenové není o Covid-19, ale o myšlení a záměrech bruselských elit

Otázka IVK:

Co se to děje s USA?

(H. Kmoníček, J. Weigl, P. Nečas, R. Jindrák, M. Šichtařová, M. Kechlibar, P. Drulák, O. Hejma, P. Gandalovič, M. Kovář, E. Best, L. Zálom, J. Kohout, A. Vondra, A. Tomský, M. Zrno)

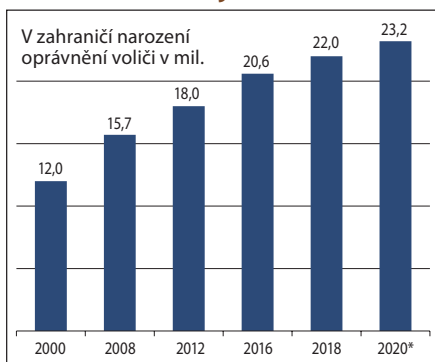
Václav Klaus:

Rozhovor o viru, rasových bouřích, Číně a volbách

Filip Šebesta: Proč si nepůjčí jižní státy samy? (Tak jako my)

ČERVNOVÝ GRAF IVK

Počet imigrantských voličů v USA se zdvojnásobil

Pramen: Pew Research Center, 2020

* data v roce 2020 predikce

Institut Václava Klause o.p.s.

Šárecká 29
160 00 Praha 6

e-mail: office@institutvk.cz
www.institutvk.cz

IVK – Newsletter
Institutu Václava Klause
Registrace MK ČR E 11024

Periodicita: měsíčník
Datum vydání: 29. 6. 2020

Plán Leyenové není o Covid-19, ale o myšlení a záměrech bruselských elit*

Václav Klaus
a kolektiv IVK

Ursula von der Leyenová, předsedkyně Evropské komise, přednesla ve středu 27. května 2020 v Evropském parlamentu nesmírně ambiciózní, ale prázdných frází plný projev, který představil na první pohled kolosální, při pozornějším čtení však na detaily nesmírně chudý plán.

Restrikce způsobily bezprecedentní zastavení života a ekonomického koloběhu, jehož střednědobé (a o to více dlouhodobé) dopady na lidskou společnost si ještě neumíme plně představit.

Měl by zbavit Evropu důsledků koronavirové epidemie, hlavně důsledků zbytečně restriktivních opatření, která byla vládami jednotlivých zemí v okamžiku úleku z možné pandemie zavedena. Restrikce způsobily bezprecedentní zastavení života a ekonomického koloběhu, jehož střednědobé (a o to více dlouhodobé) dopady na lidskou společnost si ještě neumíme plně představit. Budou určitě větší než dopady na zdraví lidí. Jak je však vidět, tím to ještě nekončí. Návrhy paní Leyenové způsobí další destruktivní dopady na evropskou společnost a ekonomiku.

Mnozí víme, že peníze samy o sobě prosperitu nevytvářejí, což ukázala desetiletí smutných zkušeností se zahraniční pomocí.

Její projev byl navíc poněkud zvláštní. Nebyl to normální projev, který by měl začátek, vlastní text s argumenty, a závěr. Určitě to nebyl popis či analýza dnešní evropské situace, ze které by se logicky odvíjely návrhy něco na evropské úrovni eventuálně

* Václav Klaus a kolektiv IVK, Mladá fronta DNES, 6. června 2020.

udělat. Tím se paní Leyenová nezdržovala. Její projev, to byla hesla, slogany a výkřiky. Nebyly to souvislé věty a už vůbec ne věty, které by jedna z druhé vyplývaly. Touto cestou demagogického řečnění se dá lidem nabídnout či dokonce vnutit cokoli, jak ukázala historie 20. století.

Záměrem Evropské komise je vytvořit obří fond, který by měl v následujících letech formou grantů (nevratných peněz) a úvěrů (peněz vratných) rozdělovat stovky miliard euro s cílem „vytvořit prosperitu pro všechny Evropany“. Explicitně se zdůrazňuje, že se nesmí nechat nikoho, žádnou zemi, žádný region, dokonce ani žádného jedince

EDITORIAL

V červnu jsme se věnovali třem velkým tématům. Předně to byl plán Evropské komise *New Generation EU* na nový evropský dluhopis, který je sňahu unie zneužit koronavirového chaosu k prosazení dosud neprosaditelného posunu v integraci, jehož součástí mají být např. společné daně apod. Tématu dáváme prostor v úvodu a závěru vydání a hodláme se mu věnovat i nadále. Případné schvalování tohoto plánu se neobejde bez ratifikace v českém parlamentu. Snad to vyvolá (alespoň nějakou) diskuzi. Druhým výrazným tématem je naše kritika prohlubování schodku státního rozpočtu. Jsme přesvědčeni o tom, že dnešní situace by se mělo využít k širším ekonomickým změnám a připravujeme k této problematice rozsáhlejší materiál.

V Newsletteru pak dostává prostor třetí velké téma. Je jím bouřlivý vývoj (předvolební) Ameriky po smrti černocho Floyd. V anketní otázce se ptáme „co se to děje s USA?“ a zda jde o geograficky lokalizovaný jev nebo o širší fenomén. Anketu doplňuje i graf měsíce, v USA se za posledních 20 let počet voličů – imigrantů zdvojnásobil. Široce se na toto téma rozepisuje v červnové anketě velvyslanec ČR v USA Hynek Kmoníček.

Filip Šebesta

„pozadu“ (jestli správně překládáme slovo „behind“). Projevy tohoto typu měli v našem kontextu snad jen komunističtí pohla- váři na svých velkolepých sjezdech.

Ambice je to velmi zvláštní z mnoha dů- věd. Mnozí víme, že peníze samy o sobě pro- speritu nevytvářejí, což ukázala desetiletí smutných zkušeností se zahraniční pomocí, jejíž obětí byly rozvojové země, zejména Afriky. Ale i východní Německo po zno- vusjednocení nebo Řecko po své finanční krizi.

Záměrem Evropské komise je vytvořit obří fond, který by měl v následujících letech formou grantů rozdělovat stovky miliard euro s cílem „vytvořit prosperitu pro všechny Evropany“.

Mnozí jsme ještě úplně neztratili paměť, a proto se v projevu Leyenové děsíme hes- la „leap forward“, což se dá přeložit jediné jako „skok vpřed“. Mnozí víme, že je to heslo Mao Ce-tungovy čínské kulturní revoluce před více než půl stoletím. Neřekli to paní Leyenové její poradci? Nebyla ve škole, když se o tom snad i v Německu nemohlo nemluvit?

Mnozí se neméně bojíme výroku, že mu- síme odložit „staré předsudky“ (old prej- udices). Bojíme se proto, že je to nezodpo- vědná výzva k „novému světu“. Bojíme se zvláště toho, že se tím nemůže myslet nic jiného, než že máme zapomenout na ná- rodní stát a že už se konečně máme smířit s tím, že právě teď (je překvapivé, že až teď) má přijít na pořad Evropa (this is Europe's moment), že právě teď stojíme před „binár- ní volbou“, buď jít každý sám za sebe, ane- bo jít společně.

Mnozí se neméně bojíme výroku, že musíme odložit „staré předsudky“. Bojíme se proto, že je to nezodpovědná výzva k „novému světu“.

Nevidíme důvod pro její silácké výroky, že teď musíme udělat tyto kroky (ne-li skok), neboť je „dlužíme budoucím generacím“. Dlužíme jim zadlužení? My budoucím ge- neracím nic nedlužíme. To říci je prázdná, tisíckrát odmítnutá a jako falešná právem zesměšňovaná fráze. My zejména nic ne- dlužíme těm budoucím obyvatelům Ev- ropy, kteří budou po masové migraci do- minovat v Evropě v roce 2058, kdy má být dluh vzniklý tímto fondem definitivně spla- cen.

Je evidentní, že vrcholná reprezentace Evropské unie chce dnešní krizi využít (sa- mozřejmě spíše zneužít) k dalšímu utužení centralizačních tendencí a k maximálnímu prodlužování dnešních neudržitelných po-

měrů v EU za cenu enormního, tentokrát společného zadlužení členských zemí. Je to průlom, v Evropě (ani v EU) ještě nikdy žá- dné společné zadlužování nebylo. Podobné myšlenky byly až dosud vždy odmítnuty.

Plán na „společné zadlužení“ není náhodný, protože jediné to je pro paní Leyenovou cestou vpřed – dnešní pravidla EU další zadlužování jednotlivých členských zemí, zejména už dnes předlužených zemí evrop- ského Jihu, neumožňují. Je to plán, který má pod nablýskanou fasádou zakrýt evi- dentní fakt, že bohatý evropský Sever bude platit dluhy zadluženého a stagnujícího Jihu. Je to plán, který pod záminkou koron- avirové krize potichu vytvoří transferovou unii, kterou např. Němcům zakazuje jejich ústava.

Dlužíme jim zadlužení? My budoucím generacím nic nedlužíme.

Není náhodou, že paní Leyenová vítězo- slavně říká, že „granty nebudou souviset s minulými dluhy členských zemí“ (což je v lidské společnosti novinka). Bude-li to přijato, bude to znamenat vítězství zadlu- ženého Jihu – Itálie, Španělska, Francie – nad bohatým, nezadluženým Severem. V této verzi bitvy Jihu proti Severu, ale zví- tězí především aparát EU, který chce udr- žet EU (a tím i sebe a svou obrovskou moc) v dnešní podobě.

Paní Leyenová mluví o „generačním paktu“, i když asi spíše myslí pakt mezigenerační? Je prý konstruován pro budoucí generace (což je poslední slovo jejího projevu), ale minulých a budoucích generací se paní Leyenová neptá (a ani ptát nemůže, nemě- la by proto za ně mluvit). Při známé absenci demokracie při rozhodování v dnešní EU nevidíme šanci vážně se zeptat ani gene- rací dnešních, zda se chtějí tak enormně zadlužit. Nejenom sebe, ale i generace ná- sledující.

Je to plán, který pod záminkou koronavirové krize potichu vytvoří transferovou unii, kterou např. Němcům zakazuje jejich ústava.

Gigantická suma 750 miliard euro (která má být splácena až do roku 2058, tedy na- šimi dětmi i vnoučaty – teď mne napadá, že i moje vnoučata už asi v té chvíli budou mít svá vnoučata) není žádným Marshallo- vým plánem, který by do Evropy „přiletěl“ odněkud ze zámoří. To bude náš dluh, který budeme splácet my a naši potomci.

Ještě horší je to, že bude přijat i s napro- stou nejasností (pro mnohé s apriorní ne- důvěrou), jak budou tyto peníze využívány, kdo o tom bude rozhodovat, která byro- kracie (státní či unijní) bude projekty admi- nistrovat, jaká ideologická či ekonomická kritéria budou pro investování obrovské

sumy peněz používána. Nemluví o tom, že se nenaznačuje, jak konkrétně bude vzniklý dluh splácen. Evropská unie si nepochybně bude muset půjčit, ale je třeba vědět od koho a na úkor čeho. Nové peníze tím nevzniknou.

Aby to všechno mělo nějaký smysl, Evrop- ská komise by měla racionálně definovat, co rozumí ekonomickým postižením, proti němuž chce bojovat. Jinak hrozí, že chudší země východu Evropy jako např. Česká re- publika, které tvrdě zareagovaly a byly po- stiženy drastickým poklesem hospodářské aktivity, budou – i při relativně malém počtu nemocných a zemřelých – půl století fi- nancovat obnovu méně zodpovědných bo- hatších zemí, které léta stagnují. Epidemie je pouze fikovým listem, který má umožnit záměry, jejichž uskutečnění bylo dosud v EU politicky i právně neprůchodné.

Bohatý evropský Sever bude platit dluhy zadluženého a stagnujícího Jihu.

Česká republika má vysoký úvěrový rating, relativně malé zadlužení a dobrý přístup na kapitálové trhy. Nepotřebuje si půjčovat obří sumy prostřednictvím Evropské komise, ručit za závazky chronicky zadlužených dalších zemí a plýtvat vypůjčenými částka- mi podle bruselských direktiv na nesmyslné a nepotřebné projekty. Přijetí navrženého plánu navíc otevírá Pandořinu skříňku dalšího utužení nadvlády Bruselu nad členskými zeměmi v podobě vzniku evrop- ských daní, jejichž vznik potřeba splácení obřího společného dluhu vyvolává.

Brusel se snaží krize s epidemií využít a za zády občanů členských zemí fakticky vytvořit fiskální a transferovou unii, která nutně povede i k politickému sjednocení.

Brusel se snaží krize s epidemií využít a za zády občanů členských zemí fakticky vytvořit fiskální a transferovou unii, která nutně povede i k politickému sjednocení.

Žádné vypůjčené peníze nepotřebujeme. Potřebujeme ekonomickou svobodu. Po- třebujeme odstranění těžkého balvanu státní regulace a uměle vytvořených „stan- dardů“, kterými je ničeno vše nové, rodící se (i šance rozvojového světa dosáhnout ekonomické vyspělosti). Potřebujeme zbavení se zhoubné zelené ideologie, která se skrývá za ochranu životního prostředí (ač je ve skutečnosti o něčem úplně jiném). Potřebujeme – ve staré terminologii – odstranit diktát politiky, sociální a zelena nad ekonomikou. Projev Leyenové jde opačným směrem, protože lidé jejího typu nejsou schopni překročit svůj ideologický stín. Doufáme, že vláda České republiky její návrhy odmítne. ■

OTÁZKA IVK

Co se to děje s USA?

Amerika zažívá mimořádnou vlnu politického násilí. Děje se tak v roce, který je rokem volebním, což situaci dále přidává na výbušnosti. Jde pouze o čistě americký fenomén spojený s minoritami a nefungujícím multikulturalismem? Nebo jde o širší jev? O další etapu kulturních válek aktuálně přizivených koronavirovým „lockdownem“, ekonomickým propadem a spuštěných smrtí černochoa Floyda?

* * *

Hynek Kmoníček
velvyslanec ČR v USA

Probíhající demonstrace ve více než 75 amerických městech jsou periodicky se opakujícím vrcholem dlouhodobého systémového problému současných USA. Tento problém je sociální, ekonomický, kulturní i rasový. Stávající „společenská smlouva“, předpokládající definici kdo je Američan, jaké má hodnoty, co chce od svého státu, které hodnoty stát zpětně oceňuje a jak, přestává vyhovovat dnes existující realitě v mnoha různých oblastech.

Zvyšující se příjmová a sociální nerovnost americké společnosti v kombinaci s rasovými hranicemi, které v majoritní společnosti nikdy nezmizely, jsou jedním z typických projevů této nefunkčnosti stávající „společenské smlouvy“. Vytvářejí výbušnou směs problémů, které se nejčastěji otevřeně projevují v interakci mezi policií a obyvatelstvem v kriminalitě nejvíce postižených lokalitách. V principu se konflikt dá shrnout jako agresivní chování policie v odpověď na vysoce kriminální a agresivní prostředí, kde se musí pohybovat.

Zde je situaci třeba vidět v kontextu Evropy zcela odlišného prostředí. Například v celé desetimilionové České republice bylo v roce 2019 spácháno 81 dokončených vražd, zatímco jenom v hlavním městě USA Washingtonu se zhruba 60 procenty obyvatel Prahy už to bylo 166 vražd a v blízkém Baltimoru pak 348 vražd. Policejní manuál pro chování ozbrojené státní moci pak nutně reflektuje nejen tato čísla, ale i dlouhodobou statistiku, která říká, že průměrná oběť kriminality má 2,5krát vyšší šanci být znásilněna v případě, že se jedná o útočníka bílé barvy pleti, ale také zhruba stejně zvýšenou šanci být zavražděna v případě černé pleti pachatele. Policie, ať již vědomě nebo podvědomě, proto přistupuje k rasově různým částem veřejnosti s jinou individuální pocitovou mírou ohrožení, jakkoliv to oficiálně zákon vylučuje.

Je poměrně obtížné srovnávat evropskou, natož pak českou, domácí bezpečnostní situaci s výzvami, kterým čelí dnešní americká

společnost. Snad alespoň kulturně srovnatelným prostředím může být maximálně V. Británie. Jedno z vyprávěcích čísel říká, že britská policie v dobách největšího konfliktu v Severním Irsku zastřelila za tři desetiletí konfliktu celkem 56 občanů. USA podobnou statistiku nevedou, ale sama BBC udává, že např. jenom v roce 2015 bylo policí v USA zastřeleno přes 3000 občanů. Vyprávěcí hodnotu má také fakt, že v loňském roce bylo ve Spojeném království zastřeleno 38 policistů, v podstatně větších USA pak 48.

Bylo by ovšem omylem domnívat se, že se jedná výlučně o konflikt mezi bílým a černým obyvatelstvem. Rasové bouře v Los Angeles v roce 1992 sice začaly standardně násilným konfliktem bílých policistů, kteří pronásledovali a posléze zbili ujiždějího černého muže v podmínce, centrální oběti rabování ale nakonec byli místní Korejci, majitelé obchodů, kteří se pro místní afroamerickou komunitu stali symbolem „nového koloniálního útlaku“. Je-li dlouhodobé číslo bílo-černých manželství celkově okolo 550 000 manželství (v USA je celkově uzavřeno zhruba 60 milionů manželství) a v čase toto číslo klesá, případy manželství mezi asijskou a černou komunitou jsou ještě řidší. Na druhé straně dlouhodobě významně stoupá počet bílo-hispánských manželství, kdy se mimo svoji komunitu vdává a žení takřka polovina Američanů latinsko-amerického původu.

Zatímco počet bílých a černých obyvatel v demografii USA nevykazuje velké výkyvy, jejich procentuální podíl v obyvatelstvu dlouhodobě a více méně nezadržitelně klesá. Nejpozději do roku 2042 tak podle demografů ztratí obyvatelé evropského původu většinu ve společnosti a stanou se novou největší menšinou. Dominantní skupinou budou poprvé v historii USA obyvatelé latinsko-amerického původu s primárním jazykem španělštinou. Obava z tohoto demografického trendu je považována za významný faktor, který spojuje voliče Donalda Trumpa.

Aby byla rasová situace v USA ještě komplikovanější, zasahují do diskuse minimálně dvě další podstatné debaty. Umělá diskuse o tzv. kulturní apropriaci, tedy o tom, zda má člověk právo se umělecky vyjadřovat prostředky svázanými primárně s jinou kul-

turou (tedy např. jako bílý rapper) a diskutuje o tom, nakolik je vaše rasová příslušnost geneticky daným faktem, sociálním konstruktem, typem chování a právním vyhodnocením všeho zde zmíněného.

Pro ilustraci je možno uvést např. právní vývoj amerického přístupu k čínské národnosti v posledních 150 letech. Číňané původně pozvaní do USA – ovšem bez manželek – po ukončení programu na území USA zůstali a ve významných číslech na počátku 20. století pojímali zejména Irky za manželky. Americké právo na to reagovalo úpravou, která činila z irských manželek Číňanů rovněž Číňany se všemi právními důsledky. Tyto Irky například nemohly cestovat dopravními prostředky vyhrazenými pro bílé spoluobčany. Navíc po eventuálním rozvodu s čínským manželem z pohledu zákona nezískávaly svojí původní rasu, ale nadále byly považovány za Asiátky, a to až do chvíle, dokud se neprokázaly úmrtím certifikátem svého ex-manžela. Tato drobná studie svého druhu ukazuje, že otázka rasové příslušnosti může být v USA z pohledu zákona poměrně složitá a zároveň v čase změnitelná věc bez přímé návaznosti na jedincovu genetickou danost.

V dané chvíli USA čelí situaci, kdy je nejen často fluidní vaše rasová identita, ale není ani jednotná odpověď na otázku, jak se definuje Američan jako takový. Vyrovňávání se španělštinou s angličtinou, demografické změny v procentních složeních populace, odpor určité části obyvatelstva vůči politikám, které viní z nastávající změny situace, to vše vytváří tlak na změnu dřívější „společenské smlouvy“ na takovou, která by odpovídala realitě a současně byla schopna získat většinovou podporu v příštích USA takovým způsobem, který by neantagonizoval a nevylučoval menšinu.

Nastává čas nových definic.

Jiří Weigl
výkonný ředitel IVK

Události v USA uvedené do pohybu v Minneapolisu usmrčením černošského recidivisty bílým policistou a jejich rozsah a zaměření nejsou podle mého názoru ani

tak vyřešením problému rasismu v americké společnosti a konfliktem černých Američanů vůči bílé většině, jak bývají vysvětlovány. Vyjadřují podle mě především prohlubující se zásadní konflikt uvnitř bílé Ameriky. Tragický incident zneužil radikální progresivistický proud k útoku na tradiční Ameriku a jejího prezidenta, které nenávidí. O černochoy a jejich postavení ve skutečnosti ani tolik nejde. Sledujeme snahu rozpoutat pod jakoukoliv záminkou kulturní revoluci, která má západní společnost proměnit podle představ levicových radikálů. Jde o útok nejen na americkou historii, společnost a její tradice a hodnoty. Jde o útok na svobodu slova a přesvědčení, o zastrašení široké veřejnosti a vnučení jí jediného správného názoru levicových fanatiků.

Na celé věci nejsou ani tolik zneklidňující samotné nároky aktivistických organizací a latentní násilí militantních skupin, jako chování establishmentu, a to nejen v USA, které netolerantnímu hnutí směřujícímu k potlačení základních hodnot a principů svobodné společnosti ustupuje a dokonce nadbíhá. Praktiky, které Západ zažíval pouze v éře nacismu a komunismu, jako zakazování knih a uměleckých děl, kácení soch a umlčování a štvávanie na nepohodlné, se nyní dějí tolerovány či akceptovány veřejnou mocí formálně demokratického státu za potlesku kulturních a mediálních elit. Nejen USA, ale celý západní svět se sunou k zásadnímu vnitřnímu konfliktu.

Petr Nečas
bývalý premiér ČR

Nepřiměřené policejní násilí, zvláště je-li následkem smrti, spáchané na Afroameričanovi příslušníkem bílé většiny je v USA prakticky vždy spolehlivou rozbuškou spouštějící rozsáhlé pouliční nepokoje. Nestalo se tak v tomto případě poprvé a ani, bohužel, naposled. USA jako země a Američané jako národ jsou stále rozděleni řadou příkopů. Kulturními, etnickými, sociálními, ekonomickými. Málokterá vyspělá společnost je tak hluboce rozdělená a nekohezní, jako ta americká. Rasa, etnicita, náboženství, kulturní vzorce zde u minorit hrají stále velkou roli.

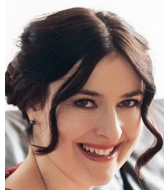
U Afroameričanů hraje roli jednak historická zátěž, včetně otroctví a také obecně ekonomicky-sociální stav této komunity. Ten se koronavirovou krizí ještě zhoršil. V americké společnosti se velmi negativně projevuje její silná polarizace na kulturních „tektonických zlomech“, která se neobjevila až s prezidentem Trumpem, jen se stala viditelnější. Od odchodu posledních konsenzuálních středostavovských (z pohledu elektorátu) prezidentů Bushe st. a Clintona je polarizace jen větší a zřetelnější. Trumpis-

mus bez nebo s Trumpem byl jen otázkou času. Progresivistická agenda rozbíjí společenskou kohezi a tak ve skutečnosti škodící minoritám je jednou z fundamentálních příčin.

Rudolf Jindrák
ředitel zahraničního
odboru Kanceláře
prezidenta republiky

Jde o specifický americký jev, který však má mnohem širší národní i nadnárodní souvislosti. Proč specifický americký? Míra latentního rasismu je v USA, dle mého názoru, obrovská. Kdokoli zná Ameriku aspoň trochu, vysype z rukávu konkrétní příklady projevů strukturního rasismu. A k těm souvislostem: není normální, aby policie v USA denně zastřelila tolik osob, kolik jich zastřelí v průměrné evropské zemi za rok. Je varovné, že černochoy v USA má více než 2x větší šanci, že bude zastřelen policistou, než bělochoy. Nebo že v sousední Kanadě (kde je mezi lidmi jen 4x méně zbraní) policie zabije 30x méně lidí, než v USA. Jinou souvislostí však je, že americká společnost si to (čas od času) uvědomuje. Intenzita nedávných protestů souvisela s mírou frustrace americké veřejnosti; jejich šíře (zdaleka nešlo jen o násilí) ale plyne z pocitu odpovědnosti za výše uvedené. A ta se možná neprojeví jen na ulicích: Přiznávám, že jsem v posledních týdnech začal pochybovat o tom, zda prezident Trump obhájí svůj mandát.

Markéta Šichtařová
ekonomka, Next Finance

Vyděste lidi, že jde o život. Zavřete je v domácí vězení. Zrušte kulturu. Zrušte sport. Zrušte návštěvy. Zrušte společenské odraťování. Zvyšte nezaměstnanost. Snižte příjmy. A pak už jen čekat, kde frustrace vybuchne. To je v kostce podstata dění v USA.

Miliardy lidí měly jen omezený pohyb. Miliardy neměly pohyb žádný. Mnoho lidí se pohybovat smělo, ale nepohybovalo ze strachu. Mnoho lidí nemohlo pracovat. Miliardy lidí trvale přišly o práci. Začala prudce růst nezaměstnanost a chudoba. Pandemie tak připravila o psychickou vyrovnanost víc lidí, než kolik jich zabila.

Smrt George Floyd byla jen záminkou. Šlo o sirku, která odpálila v dlouhodobě rozdělené společnosti sud střelného prachu. Faktkem je, že příkopky byly ve společnosti hluboké už před pandemií.

A i tady jde o politiku. Části společnosti se před blížícími se prezidentskými volbami hodí vše, co jde proti prezidentovi. A tak se zadařilo pandemii zneužít: Vznikne ce-

lospolečenská frustrace. Do této situace se nachomýtne záminka v podobě zabití, které se tváří jako rasistické. A to poslouží jako hůl na současného prezidenta, který získá nálepku, že protesty nezvládá.

Americké násilné protesty připomínají francouzské žluté vesty. Vesty také neměly vůdce. Také ničily a zapalovaly. Také proti nim zasahovala policie. A také nic nezmožily. Nevěděly totiž, co chtějí. Chtěly změnu, ale nevěděly jakou. Hnala je pouze frustrace.

Marian Kechlibar
publicista

Ta souvislost s volebním rokem je nepochybná, demokrati cítí příležitost vystřídat Trumpa v Bílém domě. On jim v tom trochu pomáhá tím, že ani nepředstírá, že by mu šlo o nějaké zahojení společnosti.

Výbušnost situace je rozhodně zhoršována zpomalením ekonomiky kvůli koronavirové krizi. Při nízké nezaměstnanosti by ty davy byly menší. Z toho mimo jiné plyne, že pokud teď v USA dojde k robustnímu hospodářskému oživení, mohla by se situace na ulicích trochu zlepšit. Nejsilnějším argumentem současné administrativy byla až dosud nízká nezaměstnanost, a to i u menšin.

Jak vidíme, cokoliv se stane v anglosaském světě, přenáší se do jiných národů velku snadno. Internet se už o to postará a lidé mají tendenci napodobovat to, co se v USA děje. Dělá to dokonce i tvrdá levice, která by na přímý dotaz nejspíš řekla, že USA nesnáší.

Mě osobně znepokojuje hlavně to, jak moc se tendence „klekat, odprošovat, sebe-mrskat“ rozšířila do vedení velkých firem. U tisku a kulturní sféry to dávno nikoho nepřekvapuje, ale u výrobců zmrzliny nebo softwarových koncernů je to špatné znamení. Zvláště ti poslední nám mohou svoje názory vtisknout, ať chceme, či nechceme.

Petr Drulák
politolog, Ústav
mezinárodních vztahů

V americkém Minneapolisu se policie pokoušela zadržet zdrogovaného recidivistu podezřelého z platby falešnou bankovkou. Podezřelý hromotluk se policii bránil, během zadržování byl přidušen a následně zemřel. Tato tragická událost v sobě nic rasistického neměla. Podezřelý byl sice černochoy, ale zatýkající tým byl rasově vyvážený, policejní šéf Minneapolisu je černochoy a jeho bílý starosta příkladný progresivista. Od začátku bylo zřejmé, že věc bude řádně vyšetřena a skončí u soudu. ▶

Rasistickou se tato událost stala až působením antirasistických aktivistů a liberálních médií. V jejich interpretaci se ze zdrogovaného násilného recidivisty stal dobrák od kosti a pilíř místní komunity, z minneapoliske policie bašta rasismu. Tamní policie byla zrušena a zbytek USA zachvátily rasové nepokoje, někdy pokojné jindy násilné, účtující s bílou kulturou. Vlna obrazoborectví namířená proti bílé historii se přenáší i do Evropy, zejména do zemí se silnými nebibílými menšinami. Velké postavy evropských dějin jsou odsuzovány podle dnešních měřítek rasismu, misogynie či homofobie. Kdo pak ale Evropě zbyde?

Česko zůstalo, až na počmárání Churchillova pomníku, ušetřeno. Nejsme však ušetřeni otázek, jakou Evropu chceme, kdo ji ohrožuje či s kým a za jakých podmínek jsme připraveni ji sdílet.

Ondřej Hejma
hudebník a publicista

Vlna politického násilí jak ji momentálně vidíme v Americe je pro tuto zemi typická, stále stejně bezvýchodná směsice rasismu, frustrace a lidskoprávního kýče, známá již od šedesátých let minulého století. Hra založená na pocitu viny a sebelítosti.

Levicovými silami je tento spektakl tradičně využíván jako boj proti establishmentu, hraničícím s antikapitalistickou revolucí, a jeho současná verze, amplifikovaná sociálními sítěmi a koronakrizí vypadá zatím nejděsivěji.

Horší ale je, že vznešené myšlenky, velká slova, ani oběti na lidských životech nemohou zamaskovat stále evidentnější neúspěch integrace kultur, které spolu nemají a ani nechtějí mít společného nic, kromě peněz. V tom je i poučení pro nás. Kdysi velebný „melting pot“, který byl dáván za příklad řešení multikulturních problémů budoucnosti, se stává toxickou směsicí neřešitelných konfliktů a nereálných příslibů na pozadí politické korektnosti, která navíc znemožňuje jakoukoliv komunikaci.

Rasový problém nemá jednoduché řešení nikde na světě, a nejméně ze všeho ve Spojených státech amerických. Zákon a pořádek versus appeasement rozzuřených menšin je ale téma, které rozhodne prezidentské volby, a to není málo.

Petr Gandalovič
velvyslanec ČR při OECD
a bývalý velvyslanec ČR
v USA

Na úvod bych chtěl zdůraznit, že se nejedná o zcela mimořádnou situaci – ano, jde pravděpodobně doposud o největší vlnu

násilí (navíc s odezvami po celém světě), ale není to nic mimořádného ani nového. Jeden z největších násilných protestů se odehrál v Los Angeles v roce 1992 po brutálním zásahu policie proti Rodney Kingovi, další byly v letech 2014-15.

Chtěl bych také trochu polemizovat s pojmem „multikulturalismus“, použitým vůči americkým černochům. Tento pojem má zejména u nás v Evropě svůj specifický (negativní) význam ve vztahu k integraci menšin vzniklých poměrně nedávnou migrací (i když v zemích jako Holandsko či Velká Británie se může jednat o mnoho desítek let). Američtí černoši, Afroameričané, však nejsou žádní migranti – všichni víme, jak se jejich předci do Ameriky dostali a nebyla to určité žádná dobrovolná ekonomická migrace.

Nejsem si rovněž jist, zda je možné současné události dávat do souvislosti s volebním rokem či koronavirovou nákazou – příčiny výbuchů rasových protestů jsou trvalejší a hlubší a jejich analýza určitě přesahuje prostor krátké poznámky, kterou píši. Postavení Afroameričanů se za posledních padesát let neskutečně zlepšilo a jejich integrace do pracovního, společenského ale i politického života je mnohem dál, než v kterékoli evropské zemi. Rozdíly ve všech možných parametrech, předsudky a skrývaný rasismus na obou stranách však přetrvávají, samozřejmě nejvíce tam, kde se kombinují s chudobou a zločinem, které jsou zároveň příčinou i následkem.

Za největší problém považuji, jak se celé věci ujali různí aktivisté a paradoxně velmi složitý a závažný problém zúžili na bourání soch a snahu o demontáž policejních složek. To první je nebetyčná hloupost, ale není životu nebezpečná. To druhé nebezpečné je. Přestože je policie zodpovědná za celou řadu odporných brutálních zásahů a zabití, je to jediná složka, která zajišťuje pořádek a zachraňuje životy, a to zejména v chudinských čtvrtích. A nejde jen o to – jde o atmosféru ve městech jako místech pro bydlení a podnikání. Měl jsem tu možnost vidět New York začátkem devadesátých let, kdy nebylo bezpečné jít do parku, a potom v letech, kdy byl starostou Rudy Giuliani. Právě jeho důsledná politika „rozbitého okna“ a jeho policejní sbor udělaly z města vlídné a turisticky přitažlivé místo. Nevěřím, že by to kdokoli chtěl vracet zpátky.

Martin Kovář
historik, Katedra
hospodářských dějin
Národohospodářské
fakulty VŠE v Praze

Co se to děje s USA? V první řadě je třeba říci, že nic překvapivého. Rasové (a s nimi spojené) nepokoje k „Americe“, bohužel, neodmyslitelně patří. Země je, jakkoli si

to mnoho jejích obyvatel včetně politiků (na prvním místě těch demokratických) nechce přiznat, rozdělená nejen politicky, ekonomicky a sociálně, ale i rasově. Desegregace „černobílé společnosti“, jež proběhla v šedesátých letech minulého století, byla v řadě ohledů čistě formální; Američané jsou si podle zákonů rovni, s výjimkou několika lokalit nicméně nežijí spolu, nýbrž vedle sebe, na čemž nic nezměnilo ani v tomto ohledu velmi ambiciózní, a nakonec neúspěšné prezidentství Baracka Obamy.

Nezapomínejme na to, že obraz USA, který nám prezentuje hollywoodský mainstream, je skrz naskrz falešný. Sňatky (ba dokonce ani přátelství) mezi bílými Američany a Afroameričany nejsou ve velké části země běžné, dlouhodobá frustrace nemalé části afroamerické minority žijící odděleně od té bílé je zřejmá na první pohled a jen obtížně řešitelná. Koronavirová pandemie (stačí se podívat na to, jak zasáhla „černou“ a „bílou“ Ameriku) tuto latentní krizi pouze dočasně vyostřila. Jejím viníkem není v žádném případě prezident Donald Trump, třebaže se nám to část médií snaží namluvit; současně ale není ani tím politikem, který by mohl skutečně efektivně přispět k jejímu řešení (což píšu s vědomím toho, že nějaký takový sotva existuje).

Erik Best
novinář

V novinovém článku z roku 1926, který vyšel v Severní Karolíně v předvečer 78. narozenin mého prapradědečka a jeho bratra, tvrdí tato dvojčata, že se alkoholu nikdy ani nedotkla a že zcela podporují 18. dodatek americké Ústavy o prohibici. „Bavlna, kukuřice a tabák představovaly jejich hlavní plodiny v časech jednadesátého [1861, kdy začala občanská válka Severu proti Jihu],“ psaly noviny, „a i když rodina vlastnila 29 černých otroků, černoši museli pracovat jen málo.“

Zdá se, že politická korektnost existovala a vzkvétala už v roce 1926. Nepochybuji o tom, že se moji předci chovali ke svým otrokům dobře, ale jejich potřeba se ospravedlňovat 61 let po zrušení otroctví vypovídá mnohé o tom, jak se země vyvíjela. Ani jedna strana nebyla schopna uznat otroctví za to, čím bylo, a posunout se dál. Byla to dlouhodobá ničivá síla, zároveň ale síla, která umožnila Spojeným státům rychle růst. A bez ní by nebylo mnoho dobrých věcí dnešní Ameriky, stejně jako by nebylo mnoho těch špatných.

Dnešní protestující a ti, kteří je ponoukají, se snaží zbavit špatností, zároveň však neuvážlivě urychlují i mizení toho dobrého, co na Americe je. Pokoušet se jim toto vysvětlit je marná snaha. ▶

Luboš Zálom
místopředseda
Svobodných

Nepokoje v USA nejsou nic překvapivého. Je to logické vyústění věcí a bylo jen otázkou, co bude roznětkou. Filozofické, kulturní a morální prostředí v USA a nejen tam k tomu směřuje dlouhá desetiletí, od 60. let minulého století. Americká filozofka Ayn Randová na to upozorňovala už po roce 1969 a analyzovala příčiny jako konflikt mezi racionalitou a emocemi. Viz její přednáška *Apollo and Dionysus*.

Nepokoje v 60. letech propukly v amerických univerzitách, jejichž vliv pak utvářel kulturní a politické prostředí. Tím vlivem je iracionalismus, emocionalismus a nihilismus. Praktickým projevem jsou rozbité výlohy, vypálené obchody a zničené sochy, nikoliv rozumná diskuze o principech. A veřejnost, která tomu čelí, je morálně odzbrojena. Lze-li současný stav nazvat kulturní válkou či revolucí, její projevy budou stále ostřejší a nebudou se držet jen v hranicích USA – což už vidíme. A důležité je, že v této válce si nelze vybrat ani jednu stranu: alt-right uskupení, příznivci prezidenta Trumpa, nacionalisté, proti nim hnutí Black Lives Matter a progresivní levičáci – všichni jsou produktem stejného dlouhodobého filozofického působení. A hlas racionality zní v tom všem křiku zoufale slabě.

Jan Kohout
bývalý ministr zahraničí
ČR

V USA, tak jako i jinde, existuje mezirasová nevráživost, stejně tak i sociální problémy a konflikty, v policii se najdou jedinci se sklony k brutalitě. Melting pot vychladl a multikulturalismus jen fragmentuje

a rozkládá společnost. Současně platí, že USA jsou navýsost demokratická země s mnoha vnitřními „checks and balances“ a že za současného prezidenta D. Trumpa Spojené státy byly úspěšné v růstu domácí ekonomiky i vlivu na svět.

USA dnes zažívají novou fázi plíživé marxistické kulturní revoluce radikální levice. S využitím všech reálných i vymyšlených nedostatků demokratické společnosti, jde o snahu delegitimovat celé demokratické zřízení jako dědičně a nezměnitelně potlačovatelské, rasistické a nespravedlivé. Jako vždy v historii, levičáci chtějí přebudovat revolučně od základu celou společnost. Na scénu vstupuje to, co my dobře známe z vlastní historie, rozdělování společnosti, buď jsi s námi, či proti nám. Vidíme, že marxisté a anarchokomunisté, genderisté a ekofanatici, se slíli v jeden proud, který má nastolit nový spravedlivější svět. Bohužel, demokratické levicové strany sociálně-demokratického charakteru jim svým pochopením a přebíráním agendy dělají fíkový list. „Bez spravedlnosti není mír“, jedno z dnešních hesel nové levice. Avšak „Spravedlnosti“ pouze v jejich pojetí, jejímiž jsou zákonodárci, prokurátoři i soudci nade všemi. Absentuje požadavek svobody. Skutečná svoboda, pro všechny a bez rozdílu, je proti srsti ultralevičákům všech denominací. Jako vždy v historii, socioutopické vize nelze uskutečnit bez zastrasování a nátlaku, ať už k politické vládě chtějí dojít revolucí na ulici či „dlouhým pochodem institucemi“. Postupy stále stejné, delegitimovat moc, zbavit stát možnosti použít represivní nástroje, (defunding a reformy policie v USA) vytvoření chaosu jako předstupeň finální osvícené totality řešící vše.

„Mlčení je zločin“ další z hesel v dnešních USA. Mnozí „dostávají na vybranou“, omlouvej se za svou rasu a její hříchy, líbej nohy a klekej, nebo nepatříš do „civilizované společnosti“, přizpůsob se, nebo se ztrať. Nový svět potřebuje rasově, genderově a ekologicky osvíceného člověka, ostatní patří na smetiště dějin. Včetně soch, obra-

zů, knih (tzv. dekolonizace knihoven), filmů „nehodných“ autorů. Jak moc to známe, jak moc nám to říká. Seattle a anarchokomunistické obsazení části města a jejich požadavky i kroky, jako rozpuštění policie, veřejné bydlení pro každého, přeškolení všech učitelů a nároky na soukromé vlastnictví, vytváření komunity/komuny, to je laboratoř, ukázka toho, jak chce radikální levice postupovat zítra a v širším měřítku.

V USA probíhá zatím „nekrvává“ občanská válka, na jejímž výsledku však závisí osud Západu a demokracií i lidských práv nejen v Evropě, ale na celém světě. Vidíme, jak krajní levice pokrytecky zpochybňuje např. demokratický charakter Státu Izrael. A přibudou jistě další cíle. Oslabení USA a euroatlantické vazby, sebevražedné tendence ve vnitřní politice povedou logicky a nutně k využití obtíží Západu k nástupu strategických protivníků na globální scéně. Což už se děje a zrychluje.

Alexander Tomský
politolog a překladatel

Rozkol americké společnosti má hluboké kořeny, jež sahají až do vzniku republiky, kterou protestantští osvícenci založili na zásadě individuální svobody a neutrálního státu. Až do 60. let chránil soudržnost Ameriky nacionalismus. Pod tlakem ideologie univerzálních lidských práv se zrušily přistěhovalecké kvóty, které udržovaly etnický mix společnosti (Immigration Act, 1965) a rapidně přibývají menšiny. V akademii se prosazuje agresivní antinacionalistická ideologie multikulturalismu a ta rozbíjí jednotu multietnického národa. Děti přistěhovalců není nutné vychovávat v duchu americké ústavy a patriotismu. Do humanitních oborů univerzit proniká duch marxistické nenávisti vůči materialistickému „kapitalismu“ ztotožňovanému s dějinami západní

NABÍZÍME

Nová publikace **Václava Klause** a kol. autorů Institutu Václava Klause **Karanténa** přináší exkluzivní studii mapující a analyzující širší souvislosti koronavirové pandemie. Studie o dvanácti částech vycházela na přelomu března a dubna 2020 jako seriál na zpravodajském serveru *iDNES*.

„Nepředstíráme, že jsme lékaři či epidemiologové, nechceme ohromovat ani vyčtenými moudrostmi z jejich oborů, ani přemírou statistických dat o úmrtnosti, smrtnosti a nakažlivosti koronaviru. S vědomím skutečnosti, že vždy v životě (i v pandemii) existuje vždy něco za něco, jsme však přesvědčeni, že zapomínat na možnost, že důsledky léčby nemoci mohou být ve svém součtu horší než nemoc sama, se nám může vymstít. Proto jsme přesvědčeni, že se současnou situací musí zabírat a své názory vyslovovat i lidé zabývající se veřejnou politikou, společenskými a ekonomickými tématy. V posledních letech či desetiletích jsme se věnovali mnoha podobným mnohadimenzionálním problémům, a proto se nyní věnujeme i koronavirové krizi. Nechceme dopustit, aby se současná krize stala zámlčkou k hlubokým politickým, společenským a ekonomickým zásahům do života nás všech na příští dekády.“

72 stran, 100 Kč

objednávky na: www.institutvk.cz

křesťanské civilizace, která má být jako imperiální a rasistická zničena.

V duchu liberálního rovnostářství útočí noví humanitní progresivisté na privilegovanou „třidu“ (kdysi buržoazii), nyní ale částečně z komplexu amerického otrokářství a rasismu rozšířenou na všechny bělochy. Demokratická a Republikánská strana se polarizují na spor mezi liberální progresivistickou ideologií a koalicí převážně náboženských konzervativců, libertariánů a ekonomické pravice.

Matyáš Zrno
Občanský institut

Současná vlna násilí je fenoménem především americkým, ale nikoliv výlučně americkým. Jak jsme se bohužel empiricky přesvědčili, demonstrace a shazování či pomalování soch se přesunuly i do Evropy a to i do států s nulovou koloniální minulostí a skoro nulovou černošskou menšinou (jako je ČR nebo Maďarsko).

Zatímco v USA se alespoň část protestů dá chápat jako výbuch hněvu a frustrace černošské menšiny, která skutečně je dlouhodobě na nejnižším stupni sociálního žebříčku (ponechme teď stranou důvody), v Evropě je alespoň na plno jasné, že nejde o jednu menšinu, ale o kulturní revoluci, která má za cíl vyma-

zat kulturní (myšleno v nejširším smyslu) kořeny západní společnosti a vyloučit politické oponenty z jakékoliv debaty. Jak napsal Dinesh D'Souza, cílem není je inkluze (menšin), ale také exkluze – všech a všeho, kdo či co se nehodí do nové doby.

Současná krize také ukázala, jak psychologicky nesmírně důležitě efektivní je pracovat s pojmem útisku. Věděl to už Marx, který svou filozofii postavil na útisku dělnické třídy. To bylo nicméně v polovině 19. století. Že se dnešním revolucionářům podaří vytvořit dojem útisku (menšin, žen, homosexuálů a translidí) i v nejsvobodnější společnosti na světě – v té západní – pak nutno považovat za snad nejuspěšnější marketingovou kampaň v dějinách.

Alexandr Vondra
europoslanec za ODS,
bývalý velvyslanec ČR
v USA

Otázka je námětem na dlouhý esej, na který anketa nedává prostor. Takže stručně: kladu si otázku, zda dnešní vření v USA je jen epizodou, jakých si pamatujeme z minulosti víc. Amerika je pestrobarevná, svobodomyšlná společnost, kde se konfliktům nelze z definice vyhnout a v dobách krize zažehne jeden incident požár, po němž následuje celonárodní debata, aby se všechno vrátilo do normálu. Anebo je to

teď jinak? Není dnešní požár předzvěstí zásadnější změny? Popravdě řečeno nevím. Mám v USA důvěru, takže věřím v to první, ale na druhé straně mám obavu, že demografické změny, selhání elit a kulturní války jsou tak hluboké, že se nakonec nadějeme toho druhého, neboť už nebude nic, co by Spojené státy „spojovalo“.

Květnový festival „Rudý máj 2020“ v Seattlu zval účastníky slovy: „Kapitalismu se nezbavíme za měsíc, ale určitě si od něj můžeme odpočinout... Když všichni kolem tvrdí, že 'ke kapitalismu neexistuje alternativa', když nám namlouvají, že historie s námi končí, nezdá se vám, že čistá mentální hygiena vyžaduje, abychom se pokusili aspoň měsíc v roce myslet mimo škatulku... Tak se k nám připojte. Chceme, aby Seattle na měsíc zrudnul. Budeme jíst červené jídlo, nosit červené doplňky, propagovat četbu rudého Karla Marxe a žít marnotratně, jako kdyby už žádné zítra nebylo... Každý si může hrát. A pravidla? Jsou jenom dvě. Za prvé, surfuj na rudé vlně. A za druhé aspoň měsíc předpokládej, že trh není řešením problémů, které sám způsobil.“

Když v reakci na smrt George Floyd vznikla v Seattlu tzv. autonomní zóna, kam demonstranti odmítají vpustit pořádkové síly, její extrémně levicoví vůdci napsali, že pravý „rudý máj“ začal v červnu. Bylo by možné se nad tím pousmát, kdybychom od té doby denně neslyšeli a neviděli, jak jim v USA všichni ustupují. Vedením měst a policie počinaje a mnoha kongresmany konče... ■

ROZHOVOR

Václav Klaus o viru, rasových bouřích, Číně a volbách

„Svět se opravdu mění. To je fráze, která se opakuje poměrně často, a myslím, že se zneužívá. Udělali jsme chybu, když jsme dříve tu frázi odseknutím nezarážili rovnou, abychom si ji nechali pro horší chvíle, jako jsou nyní.“ Říká v rozhovoru pro MF Dnes publikovaném v sobotu 20. června Václav Klaus. Přinášíme úryvek z tohoto rozhovoru, kompletní verzi rozhovoru naleznete na institutvk.cz.

Jak nahlížíte na události v USA?

Považuji to za uměle vyvolanou věc. Sice nepochybuji o tom, že Amerika je velmi rozpolcená země z mnoha důvodů a nepochybně ten rasový řez tam existuje. O tom, že se americká policie chová docela brutálně, se přesvědčil každý, kdo tam překročil rychlostní limit na silnici. A to je snadné, neboť limity jsou tam mnohem nižší než u nás. Ta tvrdost je něco, co tady neznáme – a já to nijak neobhajuji. Ale to, co se teď děje v USA a uměle se to přenáší do Evropy, to je zcela nedůstojné až směšné.

Někteří lidé srovnávají události v USA s arabským jarem nebo s nejrůznějšími barevnými revolucemi, jako byla ta oranžová na Ukrajině nebo růžová v Gruzii. Vidíte tam paralelu?

Myslím, že není nutné dělat nějaké paralely a hledat barvu revoluce, kterou teď prožíváme. Když zmiňujeme bourání soch a stavění nových, jako je ta Leninova v Gelsenkirchenu a před pár lety i Marxova v Trevíru, tak tam bychom mohli klidně dodat barvu červenou. To je nová červeně. A já v tom všem samozřejmě cítím i zelenou. Asi by to byla vícebarevná vlajka, která symbolizuje současnou krizi. My se pořád trápíme tím, že toho našeho dnešního nepřítele nedovedeme přesně onálepkovat, snadno pojmenovat. Jednou jim říkáme progresivisté, pokrokáři, ti či oni. Ale možná je to marné hledání, možná ta mnohobarevnost je kvalitou, která tomu dává novou dimenzi.

Zneklidňuje vás rostoucí napětí mezi třemi základními velmocemi, čili hlavně mezi Spojenými státy a Čínou, případně Ruskem?

Zprv je jasné, že žijeme ve světě dvou supervelmocí. My jsme dlouho žili v bipolárním světě, pak jsme si na chvíli oddechli, že je to pryč – i když i v té době se odehrával interpretační souboj o to, zda žijeme v unipolárním, či multipolárním světě. Ale to jsme nedořešili, protože brzy nastoupila nová bipolarita. Rodící se nová velmoc nutně usiluje o rozšiřování svého panství a ztrácející velmoc je kvůli tomu velmi nervózní a snaží se útoky vracet. To je realita, která nesouvisí s tím, kdo je prezidentem v Číně nebo v USA. Ti jednotlivci tomu dávají nějaký tón a styl, ale je to zcela objektivní realita a my se z toho nemůžeme nijak vymanit. Nechci znít nijak pasivně, ale my nemáme šanci v tom něco pozměnit. Evropa v žádném případě není takovou velmocí, aby něco zmožila. A není to ani žádný evropský stát. To by bývaly musely jinak dopadnout první a druhá světová válka.

Jaroslav Plesl, Petr Kolář, MF Dnes,
20. června 2020

ANALYTICKÝ KOMENTÁŘ IVK Č. 67

Proč si nepůjčí jižní státy samy? (Tak jako my)

Filip Šebesta
IVK

Státy jižního křídla EU jsou předlužené. Kvůli tomu jsou schopny financovat svůj dluh, půjčovat si, relativně drahé. Na trzích, kde upisují své dluhopisy, musí platit věřitelům rizikovou přírůžku v podobě vyššího úroku. Drahá dluhová služba odčerpává stále větší podíl finančních prostředků, úrokové výdaje na obsluhu státního dluhu rostou. Financování vládních deficitů se tím stává stále nákladnější. Státy si proto nejsou schopny půjčovat samy či pouze v omezené míře. Trh jejich chování (je-li mu to umožněno) v tomto směru přirozeně reguluje, stejně jako v případě jakéhokoli jiného dlužníka. Tedy, tak nějak by to v normálním světě teoreticky mělo fungovat.

Cílem nového „fonde obnovy“ je tržní omezení, které za normálních okolností dlužníka limituje a „disciplinuje“ jeho dlužnické chování, jednoduše obejít.

Cílem nového „fonde obnovy“ je toto tržní omezení, které za normálních okolností dlužníka limituje a „disciplinuje“ jeho dlužnické chování, jednoduše obejít. Země si prostřednictvím společného ručení za nově emitovaný dluh (dluhopisy nového fondu budou uplatňovány a budou konkurovat jiným nástrojům na finančních trzích) přeneseně vypůjčí dlužnickou kredibilitu/spolehlivost severního křídla EU společně s jejich relativně nižšími úrokovými sazbami. A to prostřednictvím fondu, za jehož dluh – upsané dluhopisy – budou však ručit všechny státy unie (nejen eurozóna jako v případě řady předešlých mechanismů).

Země si prostřednictvím společného ručení za nově emitovaný dluh přeneseně vypůjčí dlužnickou kredibilitu/spolehlivost severního křídla EU společně s jejich relativně nižšími úrokovými sazbami.

V realitě tedy severní křídlo evropské unie s lepším dlužnickým statutem a dlužnickou historií a s tím i schopností si na trzích půjčovat relativně levněji a snadněji (Německo, Rakousko, Dánsko, Lucembursko, Švédsko, ostatně i my, Česká republika atd.) bude tím, kdo za dluhy mířící dominantně

na jih ponese jedinou odpovědnost. To povede k dalšímu uvolnění „tlaku trhu“, kterému by například Itálie byla vystavena, kdyby si musela půjčovat sama za sebe.

Když si Itálie sama za sebe půjčovala naposledy (a se svou vlastní měnou) šplhaly sazby italských dluhopisů (se splatností 10 let) i ke 12–13 %.

Když si Itálie sama za sebe půjčovala naposledy (a se svou vlastní měnou) šplhaly sazby italských dluhopisů (se splatností 10 let) i ke 12–13 %. V předpokojí evropské měnové unie klesly k 5%, aby se po vzniku eura v roce 2002 až do krize 2008/2009 pohybovaly okolo 3–4 %. Další snížení přišlo s mechanismy zavedenými v období krize eurozóny v letech 2011/2012 a kvantitativním uvolňováním Evropské centrální banky (od roku 2015). Ale ani tyto sazby a „záruky“ dnes už nestačí.

Vládní dluh mezi tím, s výjimkou období těsně před přijetím eura, téměř nepřetržitě rostl. Hospodářský růst byl v posledních dekádách velmi slabý, téměř žádný. Itálie se rozhodně nestávala úspěšnější a makroekonomicky stabilnější zemí, čemuž by vývoj úrokových sazeb, za které financovala své zadlužení, odpovídal.

Italský vládní dluh dosahoval na konci roku 2019 134,8% HDP. Letos Řím počítá s dalším navýšením dluhu. Ten by se měl v roce 2020 vyšplhat na 155–159% HDP.

Italský vládní dluh dosahoval na konci roku 2019 134,8% HDP. Letos Řím počítá s dalším navýšením dluhu. Ten by se měl v roce 2020 vyšplhat na 155–159 % HDP. Kdyby si měla Itálie půjčit částku, se kterou se v návrhu „fonde obnovy“ pro Itálii počítá

(173 mld. EUR), narostlo by zadlužení země o dalších cca 10%. To by znamenalo meziroční nárůst o více než 30 p. b. Jakkoli jsou snad aktuální úrokové sazby, za něž si Itálie nyní půjčuje relativně nízké (ale jen z výše uvedených příčin), tak markantní zvýšení státního dluhu by, bez záruk kredibiltějších dlužníků, zcela nepochybně nebylo investory na trhu ponecháno bez reakce.

Nejde o aktuální sazby. Jde o sazby potenciální. Těm by země čelila ve chvíli, kdyby od ní dali kredibilitní ručitelé ze severu ruce pryč.

Nejde proto o aktuální sazby. Ty se mohou zdát na první pohled skutečně nízké. Znovu, právě proto, že neodrážejí tržní realitu italského dluhu, ale pouze stav, kdy je zaručen někým jiným. Jde o sazby potenciální. Těm by země čelila ve chvíli, kdyby od ní dali kredibilitní ručitelé ze severu ruce pryč. V tu chvíli by věřitelé museli nutně přehodnotit riziko a úrokové sazby italských bondů by šly zcela jistě nahoru. Stejně jako v roce 2012 v Řecku (únor 2012 29,24 %), ostatně i v Itálii. Obdobné situaci pak čelí nejen Itálie, která slouží pro potřeby tohoto textu jako případová studie, ale i další země středozemního pásu od Francie až po Řecko.

Proto je potřeba se ptát. (Po kolikáté již?) Povede tento mechanismus ke zodpovědnějšímu hospodaření a k vyřešení tohoto nezdravého zadlužení? K návratu k ekonomické racionalitě? A odpovídat, opět o něco důrazněji, že nikoli! Toto nové kolo sdílení rizik je jen morálním hazardem dosud nepoznaných rozměrů. V konečném důsledku přispěje k další motivaci zemí se snáz financovat prostřednictvím „fondů“, a tím i k ustálení podobných mechanismů. Další kolo přerozdělování mezi severem a jihem tak posune evropské státy opět o něco blíže „full scale“ politické unii. ■

Předplatné IVK na rok 2020

institut
VÁCLAVA
KLAUSE

Předplatné IVK zahrnuje pravidelný newsletter, newslettery plus, sborníky a ostatní publikace, pozvánky na semináře.

Základní cena předplatného je 660 Kč.
Studentské předplatné 330 Kč.
Noví předplatitelé dostanou všechny publikace vydané v první polovině roku.

predplatne@institutvk.cz